

Рецензия

на проф. д-р Даниела Годорова Маркова, ПУ „Паисий Хилендарски”

относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на АМТИИ "Проф. Асен Диамандиев" - Пловдив, Факултет „Изобразителни изкуства”, катедра "Приложни изкуства”.

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство

тема на дисертационния труд: «Изграждане на пространството в пейзажа чрез цветовете като изразно средство от ученици в пети - шести клас»

автор на дисертационния труд: Теодора Христова Цанкова

научен ръководител: проф. д-р Зора Янакиева

1. Данни за докторантурата

Със Заповед № РД–27–033 от 5.04.2018 г. на основание чл. 26, ал. 3 от ППЗРАСРБ и въз основа на взето решение на ФС при Факултет „Изобразителни изкуства”, с протокол № 26/03.04.2018 г., Теодора Христова Цанкова, докторант задочна форма на обучение, е отчислена с право на защита на дисертационен труд. След спечелен конкурс тя е приета държавна поръчка, редовна форма на обучение за учебната 2014/2015 г., като впоследствие записва задочна форма на обучение в катедра "Изящни изкуства" към факултет "Изобразителни изкуства" на АМТИИ – Пловдив, в Професионално направление 1.3. Педагогика, специалност "Педагогика на обучението по изобразително изкуство", с научен ръководител проф. д-р Зора Янакиева. В съответствие с ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, съм определена като външен член за АМТИИ "Проф. Асен Диамандиев" – Пловдив, от състава на научното жури за защита на дисертационния труд.

Комплектът представени материали на електронен носител съдържа дисертационен труд, автореферат, творческа автобиография, автобиография в европейски формат, списък с публикации по темата на дисертацията, като посочените в списъка публикации са 4, с приложени копия, справка за научните приноси. Дисертационният труд отговаря на изискванията за ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични

длъжности в АМТИИ. Няма допуснати нарушения по отношение на процедурата, както и съмнение относно оригиналността на труда. Дисертационният труд, както и статиите отговарят на наукометричните показатели, като чрез тях се постига броят точки съгласно чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по чл. 24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (за образователната и научна степен „доктор“).

2. Данни за докторанта

Теодора Цанкова е завършила висшето си образование в ПУ „Паисий Хилендарски” през 1990 г. с магистърска степен по специалността „Начална училищна педагогика“ с квалификация за начален учител със специализация „Изобразително изкуство“. Работи по специалността си в ОУ „Виктория и Крикор Тютюнджян”, Пловдив, прилагайки специализацията си по „Изобразително изкуство“ в прогимназиален етап на същото основно училище. Има придобита II ПКС (професионално квалификационна степен) в Тракийския университет в гр. Стара Загора (1997 г.). Под научно ръководство, разработва авторска методика на основата на рисуване и изучаване на чужд език. В резултат на прилагането на авторската ѝ педагогическа методика, защитава I ПКС в Тракийския университет „Анастасия Тошева”, Стара Загора, ДИПКУ (Департамент за информация и повишаване на квалификацията на учителите) (2008 г.).

През 2013 г. Т. Цанкова придобива професионална квалификация „Учител по изобразително изкуство” в специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство” в АМТИИ - Пловдив към Департамента за езикова и специализирана подготовка. Работи като учител по изобразително изкуство в ОУ „Виктория и Крикор Тютюнджян”, Пловдив, а също и в ОУ „Пенчо Славейков”, с. Белащица и в „Академия 21 век” Пловдив.

Творческата автобиография показва много добро професионално развитие и реализация на Теодора Цанкова, както и интерес към прилагането на иновативни подходи в обучението по изобразително изкуство, например оптимизацията на методиката на преподаване на чужд език чрез илюстрацията. Докторантът участва в различни художествено-творчески дейности за периода на докторантурата: международен проект; проект за художествено оформление на детска книга; участие в програма на Община Пловдив с партньорството на Градската художествена галерия и Регионалния инспекторат на образованието; организация на ученици за участие в различни изяви - национален конкурс и проекти.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е теоретико-емпирично изследване; съдържа 230 страници и се състои от увод, три глави, изводи, заключение и литература от 134 заглавия от които 12 източника на латиница.

Още в увода на дисертацията са открити конкретни перспективи по разглежданата проблематика. Вниманието е насочено към развиващата роля на авторския педагогически модел на обучение, целящ повишаване на знанията и изобразителните умения за пространствено изграждане на дълбочината в пейзажа, посредством изразните възможности на цветовете. Акцентира се на актуалността на проблема, която се проследява в научно-теоретичен и в приложно-практически план. Актуалността на проблематиката се разгръща и в първа глава като отделна част. Приемам, че към момента в тази област липсва цялостен труд в педагогическата теория във вид на монографично или дисертационно изследване, в чийто фокус да е проблематиката, разглеждана от докторанта. Като се има предвид, че цветът е присъщ и значим компонент на детската рисунка, въздействащо изразно средство, създаването и апробирането на експериментален модел на обучение чрез употребата на система от конкретни дидактически методи и изобразителни похвати за изпълнение на учебните практически задачи, с акцент на изразните възможности на цветовете, ще обогати учебното съдържание на обучението по изобразително изкуство.

Още в първа глава се вижда, че авторът е навлязъл в дълбочината на проблема. Разглежда се понятието „пейзаж” и неговата трактовка; видовете пейзаж; основните аспекти на изображението – изобразителност и изразителност. Логично във връзка с целите на изследването проследява историческото развитие на жанра – зараждането му, обусловеността от социално-идеологически обстоятелства; обособяването му като самостоятелен жанр. Разгледани са водещи имена в живописа и специфичните композиционни, цветови и смислови решения в техните творби.

В теоретичната част е направено уточнение за пространствените измерения на жанра, както и възможностите и ограниченията на изобразяването в двуизмерното пространство. Обърнато е внимание на ролята на цвета в живописния пейзаж.

Представени са учебните програми, учебниците и книгите за учителя по изобразително изкуство от 1-9 клас на различните издателства и това е направено аналитично, с ясна идея да се види мястото на пейзажа в учебния процес и

очакваните резултати, според ДОС. Добре са проследени целите и задачите; очакваните резултати в програмите от 1-9 клас; основните акценти в програмите; учебното съдържание; насочеността към ключови компетентности, както и включените теми.

В теоретичното представяне на експерименталния модел на изследването, въз основа на практическия си опит, Теодора Цанкова е схванала основни проблеми, свързани със статуквото на традиционните методи на преподаване, както и с дисонанса между традиционното изложение на учебния материал и начина по който информацията в нашето съвремие достига и се възприема от учениците. Аргументирана е необходимостта от оптимално съчетание на традиционни и съвременни методи на преподаване за да се постигне ефективен учебен процес.

В разработения модел, докторантът съчетава две основни и няколко допълващи метода – демонстрация чрез табла, образователни презентации и редица допълващи методи като наблюдение, беседа, конферанс, инструктиране и др., които са традиционни и същевременно доказали своето място и значение в процеса на обучение. Вниманието на автора се насочва към новите дигитални технологии, интерактивните методи, образователните презентации и нагледни материали, които допълват традиционните методи. Съвременното образование в отговор на множеството предизвикателства пред които се изправя, непрекъснато обновява и осъвременява методите на преподаване за едно по-модерно образование. Използваните в изследването методи и подходи навлизат все по-широко в образователния процес. Значимостта на изследването е в начина по който се съчетават различните подходи, независимо дали ще ги наречем традиционни или нетрадиционни. Новото в експерименталния модел, за разлика от традиционните, е разработката и въвеждането на авторски методически табла и образователни презентации, използвани в комбинация с допълващи спомагателни методи, осъществени в определен ред и последователност. Оттук произтича ценността на изследването, което може да допълни и обогати методиката на обучение по изобразително изкуство и да бъде в помощ на педагозите. В балансираното и умерено комбиниране в единна система, се проявява педагогическото майсторство.

Много добре са разгледани възможностите на презентациите, тяхното съдържание, изискванията, които могат да бъдат поставени при използването им,

съобразно с възрастовите особености на учениците и механизмите при възприемането на визуална информация.

Авторефератът е в обем от 49 страници и е изготвен според предназначението и изискванията за оформяне на този научен жанр и отразява основните параметри на дисертационния труд като съдържанието на текста, изводите, заключенията, приносите и публикациите към дисертацията.

Текстът е добре издържан в стилово и техническо отношение.

Към дисертационния труд имам някои **препоръки**:

- Би могло при разглеждането на различните трактовки на понятието и разновидностите на жанра, в края на теоретичната част да се изведат от докторанта в систематизиран вид основните авторски постановки.
- Имам известно възражение относно формулирането на обекта на изследване, при което са посочени учениците, а не дейността.
- Ясно е, че всяка една задача спомага за изграждането на умения, необходими и при останалите задачи от цялостната система от учебни изобразителни задачи, но задачи свързани с графично рисуване на предмет по натура, фигурална и нефигурална композиция, натюрморт, са извън конкретиката на предмета на изследване.
- Позоваването на някои публикации не е съвсем коректно, например – с. 85, бележка под линия № 166; с. 91, бележка под линия № 176 - няма смислова връзка с посочената литература.
- Приложенията към дисертационния труд са описани в дисертацията и автореферата като 8 на брой с общ обем от 33 страници. В предоставените материали в дисертационния труд – липсваха приложения 1 („Обучителни табла”), приложение 6, 7, 8, както и материали в приложение към творческата биография, които докторантът посочва, че е предоставил. Впоследствие Теодора Цанкова представи приложенията, които считам за особено важни за изследванията свързани с изобразително изкуство, тъй като онагледяването дава нагледна представа за резултатите и приложените техники. Приложенията на рисунки на ученици от контролния етап на експеримента потвърждават постигането на много добри резултати вследствие на приложената методическа система.

Смятам, че направените забележки не са от съществено значение и не омаловажават постиженията на труда, те изразяват мнение, препоръка с цел усъвършенстването на съдържанието на текста.

4. Научни приноси

Постигнатите резултати от експерименталния модел са в полза на методиката на обучението по изобразително изкуство. Разработената система, включваща уроци, презентации и табла, би могла да бъде полезна за практиката на преподавателите при обучението на ученици в прогимназиална възраст, както и при провеждането на извънкласни и извънучилищни дейности. Дисертационния труд има постижения, както от теоретичен, така и от практико-приложен характер. Приемам представените теоретико-методологични приноси, но според мен, принос 2 и принос 4 се припокриват в голяма степен като съдържание. Принос 5 всъщност не е конкретно формулиран научен принос.

Публикации и участия в научни форуми

Публикуваните статии отговарят на изискванията за този вид научна разработка, те са по посока на разглеждания в дисертацията проблем и осветляват различни негови аспекти.

5. Заключение

Дисертационният труд, както и представените материали, отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав (ЗРАС) в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАС и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в АМТИИ.

Имайки предвид качествата на дисертационния труд с неговите теоретични и практически приноси, проявената способност за провеждане на научно изследване и професионалните постижения на **Теодора Христова Цанкова**, както и липсата на съмнение в авторството на предоставения за рецензиране труд, **давам своята положителна оценка и предлагам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., научна специалност „Методика на обучението по изобразително изкуство“.**

изготвил рецензията:

/проф. д-р Даниела Маркова/